

מי זוכר את טרומפלדור?

היום, י"א באדר, לפני שנה עברית אחת, נרשם קוריוז פיקנט. יומיים-שלושה לפני כן עדיין לא נמצא שר שיתפנה לשאת דברים בטקס האזכרה הממלכתי לנופלים בקרב המפורסם בתל-חי. אבל ברגע האחרון צצה ישועה בזכות צירוף מקרים חריג: נשיא המדינה נקלע לנבצרות זמנית, ממלאת-מקומו שהתה כווינגטון וממלא-מקומה, ח"כ מגלי והבה, שש להפגין את קיומו כנשיא בפועל ותפס פיקוד. הוא אפילו הכריז כי העובדה שאזרח דרוזי הגיע לאן שהגיע היא חלק ממיימוש הצוואה שהותיר אחריו טרומפלדור.

הפעם, הסיפור יבש, כמעט בלי שום התייחסות תקשורתית. אתר אינטרנט של משרד ראש הממשלה מלמד כי הטקס האמור ייערך היום "במסגרת אירועי 60 שנות עצמאות" ו"בהשתתפות נציגי תנועות הנוער" – מן הסתם, בלי שום נציג ממלכתי רם-דרג. כמו כן מובטח לנו שם כי בטקס תיפתח לציבור "החצר המחודשת הממחישה ומדמה את אירועי אותו יום היסטורי" – גם "במגוון אמצעי מולטימדיה". לקינוח יש מידע זווי על טרומפלדור (לרבות על חברת טוונטיים בראשותו, שניסתה להקים באותה חצר "גרעין ראשון למושבה שיתופית").

אכן, הזמן שוחק את המורשת. כמה מאיתנו זוכרים כי בשנות ה-30 וה-40 ניטשה תחרות עזה על הזכויות למיתוס תל-חי בין תנועות הנוער של הסדרות העובדים הכללית (שייסודה היה באמת חלק ממיימוש צוואתו של טרומפלדור) לבין צעירי בית"ר?

טרומפלדור האיש היה לא רק גידם ואמץ מאוד, אלא גם אדם רב-פעלים שעשה בשירות עמו בלי להתפנק בסוויטות ובסיגרים

מספר הקרבות שהיו כאן בינתיים והמניין הקודר והעצום של הנופלים בהם הדרו את הרושם של המאורע ההוא. גם השינוי בסדרי הגודל האופרטיביים עשה את שלו. הפרימיטיביות של תל-חי כמו מת-גמדת אל מול התחכום של אנטבה או הפצצת הכור העיראקי.

ובכל זאת, יש מספיק סיבות לזכור היום את טרומפלדור האיש, שהיה לא רק גידם ואמץ מאוד, אלא גם אדם רב-פעלים שעשה בשירות עמו בלי להתפנק בסוויטות ובסיגרים. בפחות מ-40 שנות חיים הוא הספיק להימנות עם חלוצי העלייה השנייה, להקים את גרוד נהגי הפרדות "ציון" במלחמת העולם הראשונה, לארגן קבוצות הגנה עצמית של יהודי רוסיה בפוגרומים של 1917-1918, להיות המנוע של תנועת "החלוץ" שהקיפה רכבות חברים וחוללה את עיקר הגל של העלייה השלישית, וגם לצאת בימים האחרונים של 1919 לקצה הצפוני של ההתיישבות היהודית בארץ-ישראל ולהיות מפקד-לוחם בלי לשבת ליד מסכי פלזמה. לעשות זאת בחזית שכמעט לא היה לה עורף, בהתעלם מוויכוחים בין עסקנים שנשאר הרחק מאחור.

יש מספיק סיבות לזכור היום גם שני טקסטים חשובים שנכתבו בעקבות מותו של טרומפלדור: מאמר של י"ח ברנר, שבו נטבע המשפט המיוחס לטרומפלדור: "טוב למות בעד ארצנו", וה"זכור" של ברל כצנלסון, שהעלה על נס את חירוף הנפש "על כבוד ישראל ועל ארמת ישראל". שני הטקסטים האלה משכו במרוצת השנים הררי התקלסות וביקורת. קמו עליהם מלומדים ופוליטיקאים, וגם סתם חסידי השתמטות משרות צבאי. אמרו לנו שמדובר בהתגלמות הפשיזם ובסמל מובהק לחשכת הציונות.

אבל בדומה לטרומפלדור, גם ברנר וגם ברל היו רחוקים לחלוטין מפשיזם. הם לא הטיפו לפולחן מדינה (שלא הייתה קיימת באותם ימים) ובוודאי שלא קידשו בשמו שום מעשה עוולה. הם רק חשו אז, כמעט אינסטינקטיבית, שיש נסיבות בהן אין קיום למפעל לאומי בלי הכרה עצמית גאה בצדקתו הבסיסית ונכונות לשלם עליה. מי שחושב שהתחושה הזו מופרכת מעיקרה בעצם הימים האלה, באזור הזה, חי כנראה את הרגע בלבד. ■

תבל שלא שאלת, הייתי אגליץ לך על ספר זול בלונדון

בעז אוקון פיצויים למפוטרים

קודם העובד, אחר-כך הנוק

ההצדקה לכך ברורה. מבחינה מוסרית העובדים הם הנושים העומדים ראשונים בתור. העבודה שלהם היא שאיפשרה את מתן האשראי ואת גלגול העסק. עבודה זו כבר נעשתה והתמורה המגיעה עבורה לא יכולה להיות משועבדת לנושים. ספקי אשראי אינם רשאים לעצום עיניים ולשעבר סחורות, מוצרים או נכסים שהושגו או נשמרו הודות לעבודת העובדים, בטרם יפרע שכם וישולמו להם כל זכויותיהם.

הסדר דומה צריך להחיל גם על "עסקאות חיים" אחרות, למשל רכישת דירה. בין שנרשמה הערת אזהרה לטובת הקונה ובין שלא, צריך להיות ברור שהקונה של הדירה זוכה לעדיפות על פני הלוואות בנקאיות, גם אם אלה מובטחות במשכנתאות. רק תמריץ כזה יגרום לבנקים לוודא שהתמורה ששילם הקונה תשולם במישרין לחשבון הבנק המלווה את הפרויקט ולא לידי הקבלן, שיכול להשתמש בתמורה לצרכים אחרים.

לאלה שיודעים לדאוג לעצמם – בנקים, חברות ביטוח וספקי אשראי אחרים – לא צריך לדאוג. הם גם לא ידאגו לאחרים, אלא אם יאלצו אותם לעשות זאת. ■

יעיל יגייס את המדינה והבנקים, וכן מעניקי אשראי אחרים. הבעיה היא שגיוס כזה לא יכול להיעשות רק מתוך רצון טוב, וכדי לגרום לגופים אלה לגלות ערנות לזכויות של העובדים צריך לתמרץ אותם לעשות זאת. הדרך לכך פשוטה. צריך לקבוע בחוק כי תשלומי שכר, פיצויי פיטורין, דמי הודעה מוקדמת וכן כל חוב אחר של מעביד כלפי העובד ייעשו לפני התשלומים לשאר הנושים, בין שמדובר בנושים מובטחים ובין שלא. בדרך זו יעמדו העובדים ראשונים בתור, לפני המדינה והבנקים.

המדינה תוכל להיפרע על חיובי מס הכנסה או ביטוח לאומי רק לאחר פירעון כל החובות כלפי העובדים. לכן, יהיה לה אינטרס לוודא שחוק פיצויי פיטורין נשמר כראוי. הבנקים הנותנים הלוואות יידעו ששעבוד מקרקעין של המפעל או סחורותיו לא יבטיח אותם לפני שהעובדים יקבלו את מה שמגיע להם. לכן, הבנקים ידאגו לוודא, בטרם מתן הלוואות, שהמעביד הפריש סכומים מספיקים כדי לכסות חובות אלה – שאם לא כן יגולגל הסיכון אליהם. גם מלווים אחרים, ובהם ספקים גדולים, יפעלו בדרך דומה.

פיצויי הפיטורין וגם שכר העבודה אינם מוגנים מספיק. בכל פעם שמפעל או עסק נקלע לקשיים, נחשפים העובדים לאי-ודאות ונאלצים להתמקח על המובן מאליו. שכרם, פיצויי הפיטורין ודמי ההודעה המוקדמת הופכים לקלפי מיקוח בכל הסדר של נושים. בדרך כלל מדובר בשכבות החלשות, עובדי כפיים או משתכרי שכר מינימום. תופעה כזו לא צריכה להתרחש, ולכאורה גם לא יכולה להתרחש, שכן חובה על המעביד להפריש את פיצויי הפיטורין של העובדים כראוי באופן המבטיח את תשלומם בעת פקודה. גם השכר צריך להיות משולם במועדו, ולכל היותר יכולים שכר החודש האחרון ודמי ההודעה המוקדמת להימצא בסיכון. בפועל מתברר שהשיטה לא עובדת: הפקדות הכסף לא נעשות בזמן או לא נעשות במלואן. שכר העובדים הולך ערב המשבר וזכויותיהם נסוגות מול נושים מובטחים.

חשיפת העובדים לסיכון זה מלמדת על חולשת מערכת הפיקוח וההגנה על העובד. פיקוח זה טעון הסדרה פשוטה, שתבטיח את זכויות העובדים ותחייב את המפקחים שהתירשו לשאת במחיר רשלנותם. פיקוח

גיל מיכאלי יריד הספרים בפרוץ

עידן הפוסט אינתיפאדה

הראה כי מבחינה קונקרטית שלילת הלגיטימיות של מדינת ישראל – עמדה שאיננה אנטישמית במהותה – פותחת את הדלת בפני אנטישמיות ומהווה מדורן חלקלק שעדיף להימנע ממנו.

שנים ספורות אחר כך, רישומם של הוויכוחים הסוערים ההם עדיין ניכר ומעצב את גבולות הדיון הציבורי. אפילו בעיצומה של המלחמה האחרונה בלבנון לא הזכירה הביקורת על ישראל את הלהט וההתגייסות של שנות האינתיפאדה.

כשעלתה על סדר היום סוגיית הזמנתה של ישראל כאורחת הכבוד של "שבוע הספר" הפריזאי, החלו להישמע בצרפת קולות הקוראים לחרם, אך התברר שהיוזמה איננה ממריאה. טארק רמאדן, אינטלקטואל מוסלמי אירופי ומבקר חריף של ישראל, כתב בעיתון "לה מונד" דברים ברורים: האסטרטגיה שנבחרה היא "השתתפות ביקורתית" בצרפת וחרם באיטליה. למעשה, מדובר בהכרה בעובדה שבצרפת של היום החרמת ישראל אינה אופציה ריאליסטית. עבור ישראל זהו אתגר לא פחות מאשר הישג: מול "כיסאות ריקים" קל להשיג ניצחון טכני. מול מבקרים חריפים ומוכשרים המשימה הרבה יותר מסובכת. ■

הסכסוך הפוליטי-זוהתי במזרח התיכון, על הממדים האתניים והדתניים שלו, הם חלום הבלהות של צרפת, שהפחד הגדול ביותר שלה הוא ניפוצה של הרפובליקה "האחת והבלתי ניתנת לחלוקה" לפסיפס של קהילות יריבות. כמו במקומות אחרים, מעל הוויכוח שהציתה האינתיפאדה ריחפה שאלת הלגיטימיות של הציונות ושל מדינת ישראל כגולת הכותרת שלה. התמונות הקשות מישראל והתרבות מקרי האלימות נגד היהודים בצרפת הפכו את הדיון לשיח צרחני בין שתי קריקטורות: "גזענים תומכי מדינת אפרטהייד" מצד אחד, "אנטישמים" (ובמקרה שמדובר ביהודים: "אנשים חדורי שנאה עצמית") מצד שני.

השנה שחלפה בין "חומת מגן" בג'ניב לבין המלחמה בעיראק הייתה הקשה ביותר, אך גם מאירת עיניים לגורמים מסוימים בשמאל הצרפתי. "ועידת דרבן" והקולות הצורמים שליוו את ההפגנות נגד המלחמה הראו שחלק מהעמדות האנטי-ציוניות אינן אלא אנטישמיות בתחפושת.

אלה שטענו שהיהודים ותומכי ישראל משתמשים באנטישמיות כאסטרטגיה לסתימת פיות גילו שהדברים אינם כה פשוטים. הניסיון

פריז. היוזמה להחרים את יריד הספרים בפריז בשל העובדה שישראל היא אורחת הכבוד שלו נכשלה, משום שהמדינות והארגונים בעולם הערבי-מוסלמי המחרימים את היריד לא מצאו בצרפת בני ברית. באיטליה, לעומת זאת, המצב שונה לחלוטין, והקריאה להחרים את יריד הספרים בטורינו, שגם בו תהיה ישראל אורחת הכבוד, זוכה להצלחה רבה יותר בקרב חוגי שמאל פרו-פלסטיני.

נראה שבצרפת ההבדל בין ביקורת חריפה על ישראל לבין התקפה על הלגיטימיות שלה ברור הרבה יותר, וגם מתנגדים חריפים של המדיניות הישראלית נזהרים מלחצות את הגבולות שסומנו בדיון הציבורי הסוער שליווה את האינתיפאדה השנייה.

כזכור, הניצוץ שזינק בסתיו 2000 מהמזרח התיכון הצית בצרפת חבית אבק שריפה. במשך קרוב לשלוש שנים לחצה האינתיפאדה על קווי התפר של החברה הצרפתית, שבשל ההיסטוריה והרמוגרפיה שלה מתאפיינת ברגישות מיוחדת כלפי היהודים, הערבים וישראל.

בין הסדן של וישי לפטיש הדהיקולוניזציה, בין השואה לטראומת אלג'יריה, מנסה הרפובליקה הצרפתית לשמור על ערכיה.

משוגעים, אתם עדיין על הגג?

מדי פעם, באין רואים, אני חוזר לגיליון "ידיעות אחרונות" מערב יום כיפור, 5 באוקטובר 1973. יממה אחת בלבד לפני פרוץ המלחמה הקשה, שבסופה איבדו את חייהם כמעט 2,700 צעירים, שעות ספורות לפני ששני צבאות אדירים החלו לנוע בהפתעה מוחלטת לעבר הגולן וסיני, במה עסקנו? במה התעניינה או מדינת ישראל? לא להאמין: זאיר ניתקה את יחסיה הדיפלומטיים איתנו, עובדי התעשייה האווירית בחרו בשמואל קישלס כמוזכר הוועד שלהם, ברוננו קרייסקי, הקנצלר האוסטרי, ננזף על שלא הגיש אפילו כוס מים לגולדה מאיר בפגישתם בווינה. ומה עוד? איתליה דרסה את נבחרת ישראל בכדורסל 73:94. ואגב, בשוק המניות "חל שיפור".

כעבור שעות אחדות התהפכו השמיים והארץ רעדה. על מה ולמה אני נזכר בימים העצובים ההם? משום שהעיסוק באמבטיה של ביבי נתניהו בלונדון אולי חשוב מאוד, אבל כדאי לדעת ולהפנים שמדינת ישראל ניצבת בימים אלה לפני איום קיומי של ממש, אולי לראשונה מאז הקמתה ב-1948. עלינו לגייס את כל הכוחות שיש לנו ולהעביר את העולם על רתו ורעתו, כדי למנוע את המשך פיתוח הגרעין באיראן, ומה שיש לנו עכשיו בראש סדר-היום זה התסרוקות של שרה נתניהו? לא שזה לא חשוב. אפילו חשוב מאוד. ויהיו תוכנו כאלה שיאמרו שבלי ערכים והתנהגות אתית, בוודאי של מנהיגים, לא נתקיים ולא נשרוד לאורך ימים. אולי אבל עכשיו הרחוף רוחה את החשוב, אם זה חשוב.

וזאת לידעיה: כמעט כל מנהיגינו הרגולים היו והינם הנתנים גדולים. יש גם הסבר לשאלה איך זה קרה. עברו הימים שראש ממשלה, כמו לוי אשכול, השאיר לחתנו ירושה מפתיעה: זוג חפתים לחולצה. השר המנוח, יגאל הורביץ, בהתעטף עליו רוחו, ביקש פעם: "משוגעים, רדו מהגג". ואנחנו שואלים: "הלו, אתם עדיין על הגג?"

מטיבי ייהום הסער

דיק צ'ייני מבקר בימים אלה במזרח התיכון, ושלשום סירר אצל חייליו האמריקאים בבגדה. סגן נשיא ארה"ב צריך קצת אומץ (ויהיו שיאמרו, הרבה חוצפה) כדי לחבק את החיילים ששלח למלחמה, כנראה בלי מחשבה יתרה. צ'ייני, אגב, היה גדול התומכים ביציאה למלחמה. ועדת וינוגרד האמריקאית, אם תקום אי-פעם, תתלה אותו בכיכר העיר, כמעט כאשם ראשי.

ברברה טוכמן, אילו היה עימנו היום, הייתה קופצת על סיפור עיראק כמוצאת שלל רב: פרק נפלא לספרה המונומנטלי "מצעד האיולת". במלחמה זו נעשו כל השגיאות האפשריות, וסופה עדיין לא נראה אפילו באופק. כפי שזה נראה היום, כמו בעזה, כך גם בבגדה, מה שלא יעשו האמריקאים ייראה ויהיה כנראה רע: יישארו בעיראק? יהיה רע. ייצאו מעיראק? יהיה רע.

לנו, הישראלים, יציאת אמריקה עלולה, לא מוכרחה, להיות רעה מאוד. עיראק תתפצל או לשתים-שלוש מדינות שונות, ואיראן עלולה לנצל את חולשתן כדי להשתלט על מקור נפט ומים עשיר זה. משם הדרך לירדן ולגבול ישראל קצרה. אז מה עושים? בחורשים המעטים שיש לצ'ייני ול"בוס" שלו, בוש, לכהן בתפקידים ולהחליט, אולי ימצאו השניים וחבריהם פתרון משביע רצון. אם לא, מסכיב ייהום הסער. ■

דעות אחרונות

אריאל רובינשטיין • חוזרים או יורדים?

שישלמו לנו

אף אחד מחברי היורדים לא יחזור בגלל הטבות לרגל שנת ה-60, אבל אני מכיר כמה אנשים שהתוכנית תעודד אותם דווקא לרדת

שבאלו הכי התכוונו לחזור. יש לממשלה עם עורפים תקציביים סיבות לחלק מתנות. אבל אפשר להעלות על הדעת אנשים הראויים לתשורות יותר מאשר יורדים חוזרים. למשל, למה שסוף-סוף לא נשלם שכר מינימום לחיילי החובה המשרתים ללא תמורה? במקום לסייע ליורדים שכשלו בעסק בכרוקלין לא יעלה על הדעת לסייע לעסקים קטנים המתקשים לשרוד כאן?

טוב שהממשלה רוצה לעודד את האקדמיה, אבל במקום לתת פרס לפרופסורים קשישים שכילו את רוב הקריירה שלהם בארה"ב, מדוע לא להיטיב עם אנשי אקדמיה צעירים שבנו כאן את ביתם האקדמי? ומה רע בפטורי מס ל"סתם" אורחים ששהו בישראל 10 שנים ברציפות? להזכיר לעצמנו, יש כאן מיליוני אורחים קשיחים ומלאי כוונות טובות, הסועדים נופלים, המתנדבים בעם, המפיקים את היצירה הישראלית המקורית, היולדים ומולידים כאן אורחים ישראלים במלוא מובן המילה.

הדרך האפקטיבית לטפל בירידה היא לעשות את ישראל הוגנת, נעימה ותרבותית מספיק כדי שהצעירים שלנו לא יירדו. באשר לאלה שכבר ירדו, מדינת ישראל זקוקה רק למובחרים שבהם, המוכנים לשלם לנו עבור הזכות שנקבל אותם. ■

ואיכויות. אני מתקשה להאמין שמי שיבוא לישראל כי הקלות המס עשו את עלייתו "כראית כלכלית" הוא זה שחסר לנו כאן. כמה מחבריי הטובים הם יורדים. אין לי כלפיהם טינה, והם חבריי למרות שאני קורא להם יורדים. זכותם לרדת כמו שזו זכותי להישאר בישראל. אף אחד מהם לא יחזור לישראל בגלל הטבות הללו. אבל אני מכיר כמה אנשים שהתוכנית הזו תעודד אותם דווקא לרדת.

מה ירגיש הצעיר הישראלי שדחה הזרמויות מפתות מעבר לים נוכח הפלייתם לטובה של היורדים? אם הוא צדיק הוא ירגיש פראייר סדרתי. אם הוא עדיין מתלבט, הרי לו מסלול עוקף לבטים: נסה את אופציית חו"ל. אם זה ימצא חן בעיניך, בוא לבקר אותנו בחגים. ואם לא, הרי ביוכל ה-70 (שזה בדיוק בעוד 10 שנים) יינתנו לך הטבות מפליגות עוד יותר נוכח "הירידה המתגברת והעלייה המידלדלת".

שר הקליטה אומר שהתוכנית "תביא לגידול משמעותי בממדי העלייה ותכפיל את מספר הישראלים החוזרים". מעניין על מה הוא מסתמך. מכל מקום, גם הוא מודה שלפחות מחצית מהחוזרים בשנת ה-60 (ואני מרשה לעצמי לנחש שהרבה מעבר לכך) היו עושים זאת בלי קשר לתוכנית. לפיכך, המשמעות העיקרית של "הרפורמה" היא מתן שי ליורדים

ישלשנו דחף להגות רעיונות שנורא ישמחו אותנו בפרוס שנת ה-60 לישראל. התוצאה היא תוכניות מעצבנות ומיותרות, שהאחרונה שבהן הושקה על-ידי השרים רוני בר-און ויעקב אדרי תחת הכותרת: "חוזרים הביתה ב-60 לישראל". מדובר בהקלות מס מפליגות לישראלים ששהו בחו"ל תקופה ארוכה במיוחד. מי ששהה מחוץ לישראל לפחות עשר שנים יקבל את מעמד המיסוי היחסי "תושב חוזר שישווג כעולה לצורכי מס הכנסה". שר האוצר עולה: "הרפורמה גובשה במטרה לעודד את העלייה המידלדלת לישראל ולגרום לשובם של חלק ממאות אלפי ישראלים החיים בחו"ל". שר הקליטה מתהדר: "הרפורמה מהווה מהפכה של ממש המשלבת לראשונה בין כדאיות ערכית ועלייה ממניעים ציוניים לבין כדאיות כלכלית".

מדיניות הגירה חכמה מביאה לסלקציה חיובית של המהגרים. כך למשל סודה של החברה הישראלית של טרום המדינה היה שהעולים, שהגיעו לישראל תוך הקרבה עצמית ומטעמים אידיאולוגיים, היו החברה הטובים (אגב, אלה היו ההורים של הרבה מאיתנו).

העלייה מבריה"מ של שנות ה-70 השביחה את החברה הישראלית בהביאה אלינו יהודים אמיצים, שבאמת האמינו ברעיון הציוני. החברה הישראלית זקוקה לאנשים עם מחויבות

60 לישראל ||| השנה הראשונה

החברה מהמשלט. דב שינברג (עומד שני מימין), כיום תושב רמת השרון, בתמונה משנת 1948 בשימרון, משלט שנמצא ליד מגדל העמק, עם חבריו לשירות הצבאי. כולם אוחזים ברובים צ'כיים. אם אתה מזהה את עצמך בתמונה, אנא העבר מייל אל letters@yedioth.co.il